

Anna Kasperowicz

KONCEPCJA PRZEDMIOTU ELEKTRONICZNA SPRAWOZDAWCZOŚĆ PODATKOWA NA KIERUNKU FINANSE I RACHUNKOWOŚĆ W RAMACH SPECJALNOŚCI RACHUNKOWOŚĆ I PODATKI NA UNIWERSYTECIE EKONOMICZNYM WE WROCŁAWIU

THE CONCEPTION OF LECTURE ELECTRONIC TAX REPORTING AS AN ELECTION COURSE OF WROCLAW UNIVERSITY OF ECONOMICS

Katedra Rachunkowości Finansowej i Kontroli, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław, e-mail: anna.kasperowicz@ue.wroc.pl

Summary. The article is presenting the methods and structures of the lecture "Electronic tax reporting", which was implemented to the organization of studies at the University of Economics in Wrocław in 2008. In the frame of that studies this lectures are provided as a part of Finance and Accounting faculty in the day study and external course.

Słowa kluczowe: elektroniczna sprawozdawczość, podatki, sprawozdawczość, wykorzystanie komputerów w nauczaniu rachunkowości.

Key words: electronic reporting, reporting, tax, the use of computers in teaching accounting.

WSTĘP

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu to uczelnia, w której stale udoskonalane są programy studiów. Od 2009 roku na kierunku Finanse i rachunkowość realizowane są dwa nowe przedmioty z zakresu sprawozdawczości z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informatycznych. Na specjalności rachunkowość i auditing wprowadzono przedmiot sprawozdawczość elektroniczna, a na specjalności rachunkowość i podatki jest realizowany przedmiot elektroniczna sprawozdawczość podatkowa.

W programie specjalności rachunkowość i podatki przedmiot elektroniczna sprawozdawczość podatkowa występuje jako specjalistyczny przedmiot do wyboru. Obejmuje on 15 godzin wykładów i 15 godzin zajęć laboratoryjnych. Na studiach niestacjonarnych przedmiot ten został ograniczony do 14 godzin wykładów. W programie studiów przedmiot ten występuje po rachunkowości finansowej i komputerowej, ale przed przedmiotem sprawozdawczość finansowa. W związku z tym realizowanie zagadnień ze sprawozdawczości podatkowej wymaga wprowadzenia podstawowych informacji z zakresu sprawozdawczości finansowej.

Zadaniem przedmiotu elektroniczna sprawozdawczość podatkowa jest dostarczanie wiedzy z zakresu sprawozdawczości finansowej i podatkowej oraz wykształcenie umiejętności pozyskiwania wybranych elementów sprawozdania finansowego, deklaracji podatkowych oraz ZUS z systemów informatycznych, takich jak Symfonia Finanse i Księgowość, Symfonia Mała Księgowość oraz programu Płatnik.

Przedmiot jest prowadzony przez pracowników Katedry Rachunkowości Finansowej i Kontroli Instytutu Rachunkowości Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Celem artykułu jest zaprezentowanie autorskiego programu przedmiotu elektroniczna sprawozdawczość podatkowa wraz ze sposobem jego realizacji oraz wykazanie, że przedmiot jest uzupełniającym ogniwem procesu nauczania rachunkowości na studiach wyższych.

MATERIAŁ I METODY

W opracowaniu wykorzystano materiały dotyczące organizacji studiów i programów kształcenia na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu na Wydziale Zarządzania, Informatyki i Finansów. Punktem centralnym rozważań był program przedmiotu elektroniczna sprawozdawczość podatkowa wraz z sylabusem opracowanym na potrzeby jego realizacji w roku 2010 / 2011.

Podstawową metodą badawczą zastosowaną w opracowaniu jest analiza materiałów źródłowych. Dokonano również porównań aktualnych programów nauczania ze stosowanymi w latach poprzednich. Metodę analityczną wsparto metodami indukcji oraz dedukcji.

Ramowy program przedmiotu jest przedstawiany studentom w sylabusie prezentowanym podczas pierwszych zajęć. Później jest on dostępny na stronach internetowych Wydziału Zarządzania, Informatyki i Finansów. Podział na poszczególne jednostki tematyczne w ramach wykładów i zajęć laboratoryjnych, realizowanych na studiach stacjonarnych, przedstawia tab. 1.

Tabela 1. Struktura tematyczna przedmiotu elektroniczna sprawozdawczość podatkowa na studiach stacjonarnych

Lp.	Temat	Liczba godzin wykładów	Liczba godzin zajęć laboratoryjnych
1	Prowadzenie ksiąg przy użyciu komputera	1	
2	XBRL – język elektronicznej komunikacji biznesu	1	
3	Sprawozdawczość finansowa	2	2
4	Rozliczanie operacji gospodarczych na przełomie roku obrotowego		2
5	Deklaracje w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych	4	4
6	Deklaracje w zakresie podatku VAT	4	2
7	Sprawozdawczość małych podmiotów. Program Symfonia Mała Księgowość	2	2
8	Program Płatnik		2
9	Zaliczenie	1	1
	Razem	15	15

Program zajęć jest podzielony na część wykładową oraz część laboratoryjną. Część wykładowa jest realizowana w formie klasycznych wykładów oraz, częściowo, w formie prezentacji komputerowej. Zadaniem części wykładowej jest zapoznanie studentów z poszczególnymi sprawozdaniami, których obowiązek tworzenia wynika z Ustawy z dnia 29 września

1994 r. o rachunkowości, Ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych oraz Ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Zadaniem części laboratoryjnej jest stworzenie możliwości wygenerowania oraz wygenerowanie z dostępnych systemów informatycznych prawidłowych zestawień, które mogą stanowić elementy sprawozdania finansowego w myśl przepisów prawa bilansowego, deklaracje podatkowe oraz deklaracje ZUS. Przedmiot kończy się oddzielnym zaliczeniem wykładów i zajęć laboratoryjnych.

Tematy na studiach niestacjonarnych realizowane są wyłącznie w formie wykładów (tab. 2).

Tabela 2. Struktura tematyczna przedmiotu elektroniczna sprawozdawczość podatkowa na studiach niestacjonarnych.

Lp.	Temat	Liczba godzin wykładów
1.	Prowadzenie ksiąg przy użyciu komputera	1
2.	XBRL – język elektronicznej komunikacji biznesu	1
3.	Sprawozdawczość finansowa	2
4.	Rozliczanie operacji gospodarczych na przełomie roku obrotowego	1
5.	Deklaracje w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych	3
6.	Deklaracje w zakresie podatku VAT	3
7.	Sprawozdawczość małych podmiotów. Program Symfonia Mała Księgowość	2
8.	Zaliczenie	1
	Razem	14

Na studiach niestacjonarnych przedmiot częściowo jest realizowany w formie wykładów klasycznych oraz, częściowo, w formie prezentacji komputerowych wybranych zagadnień, a także w grupach warsztatowych rozwiązujących wybrane problemy.

STRUKTURA TEMATYCZNA ZAJĘĆ NA STUDIACH STACJONARNYCH

Pierwszy i drugi temat zajęć stanowi wprowadzenie przyszłych pracowników działu rachunkowości do pracy w środowisku informatycznym. W ramach pierwszego tematu podczas wykładu przedstawiane są wymagania ustawowe dotyczące prowadzenia ksiąg przy użyciu komputera oraz różnice w prowadzeniu ksiąg rachunkowych przy zastosowaniu technik tradycyjnej i komputerowej (Rachunkowość finansowa... 2010). W ramach tego tematu omawiane są:

- cechy ksiąg rachunkowych,
- elementy zapisu księgowego,
- elementy ksiąg rachunkowych,
- dokumentacja systemowa,
- ochrona ksiąg rachunkowych,
- elementy wydruków komputerowych.

Drugi temat dotyczy formatu elektronicznego przesyłania dokumentów. Podczas wykładu prezentowany jest XBRL jako język elektronicznej komunikacji biznesu. Przedstawiana

jest również historia standardu oraz definicje taksonomii wraz z definicją dokumentu *instan-ce*. Prezentowane są możliwości jego stosowania w praktyce (Analiza sprawozdawczości finansowej... 2009).

Dwa pierwsze tematy mają charakter czysto teoretyczny, dlatego ich realizacja może zostać ograniczona do wykładów. W programie nie przewidziano zajęć laboratoryjnych z tego zakresu tematycznego.

Trzeci temat dotyczy sprawozdania finansowego w myśl przepisów Ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości. Jego omówienie jest niezbędne, ponieważ przedmiot elektroniczna sprawozdawczość podatkowa w strukturze studiów jest umiejscowiony przed przedmiotem sprawozdawczość finansowa. W części wykładowej prezentowane są poszczególne elementy sprawozdania finansowego. W ramach tego tematu omawia się (Sprawozdanie finansowe... 2003):

- zawartość wprowadzaną do sprawozdania finansowego,
- strukturę bilansu ze sposobami wyceny poszczególnych składników,
- strukturę rachunku zysków i strat,
- konstrukcję zestawienia zmian w kapitale własnym,
- konstrukcję rachunku przepływów pieniężnych,
- zawartość poszczególnych składników informacji dodatkowych i objaśnień.

Omawiając poszczególne elementy sprawozdania finansowego, wskazuje się sposoby pozyskiwania danych niezbędnych do ich wygenerowania z systemu informatycznego. System stwarza możliwości automatycznego wygenerowania takich zestawień, jak bilans oraz rachunek zysków i strat. Jeśli chodzi o pozostałe elementy sprawozdania, system nie daje możliwości wygenerowania ich w sposób automatyczny, ale jest na tyle elastyczny, że umożliwi pozyskiwanie niektórych danych poprzez odpowiednią modyfikację planu kont ewentualnie wygenerowanie zestawień z innych programów współpracujących z systemem Symfonia Finanse i Księgowość.

Podczas zajęć laboratoryjnych z tego tematu studenci zakładają nową firmę w systemie Symfonia Finanse i Księgowość. Zapoznają się z konstrukcją planu kont z punktu widzenia generowania bilansu oraz rachunku zysków i strat. Dostosowują plan kont do potrzeb pozyskiwania informacji niezbędnych do stworzenia rachunku przepływów pieniężnych. Następnie wprowadzają wybrane operacje gospodarcze; są to między innymi operacje:

- księgowania odpisów aktualizujących, które wymagają otwarcia oraz prawidłowego przypisania kont korygujących do bilansu;
- sprzedaży składników majątku trwałego, których sposób księgowania ma zapewnić prawidłową strukturę rachunku zysków i strat (wygenerowany w momencie tworzenia firmy wykaz kont jest powiązany z rachunkiem zysków i strat oraz bilansem);
- zapłaty i naliczenia odsetek.

W trakcie księgowania operacji gospodarczych studenci generują bilans i rachunek zysków i strat, sprawdzając, w jaki sposób wprowadzone do ewidencji operacje gospodarcze wpływają na ich strukturę; szukają ewentualnych błędów oraz je niwelują.

Kolejny temat jest realizowany wyłącznie podczas zajęć laboratoryjnych. Posługując się bazą danych, stworzoną podczas poprzednich zajęć, studenci rozwiązują przykładowe zadania, szukając sposobów księgowania operacji mających miejsce na przełomie danego

i następnego roku obrotowego. Poszukują rozwiązań w zakresie ewidencji kosztów i przychodów oraz podatku VAT, które mają zapewnić prawidłowe ujęcie tych kategorii w kolejnych okresach sprawozdawczych.

Piąty temat realizowany jest zarówno podczas wykładów, jak i zajęć laboratoryjnych. Podczas wykładów omawiane są ze studentami pojęcia:

- kosztów według prawa bilansowego,
- kosztów uzyskania przychodów ustalanych na potrzeby prawa podatkowego,
- przychodów według prawa bilansowego,
- przychodów podatkowych.

Następną kwestią omawianą w formie wykładu jest kategoria wyniku finansowego i podatkowego, czyli dochodu do opodatkowania. Przedstawiane są różnice trwałe i przejściowe pomiędzy wynikiem rachunkowym i wynikiem podatkowym wraz z ich ewidencją na kontach księgowych, a także zagadnienie odroczonego podatku dochodowego.

Na konkretnych przykładach są przedstawiane różnice w podejściu do kosztów i przychodów według prawa bilansowego i podatkowego. Skonstruowane przykłady dotyczą w szczególności:

- darowizn środków trwałych i środków pieniężnych,
- umorzeń wierzytelności,
- przekazania środków trwałych w formie aportu,
- amortyzacji.

W formie wykładu prezentowana jest również konstrukcja deklaracji CIT (Olchowicz 2009).

W części praktycznej studenci zapoznają się z możliwościami systemu ewidencji danych podatkowych (EPD) dla założonej wcześniej firmy. Posługując się funkcją EPD deklarują koszty uzyskania i nieuzyskania przychodów oraz przychody bilansowe i podatkowe w myśl przepisów podatkowych. Na koniec zajęć generują z systemu deklaracje CIT.

W ramach szóstego tematu w formie wykładu są omawiane kwestie ogólne dotyczące podatku od towarów i usług oraz wybrane wyjątki od zasad ogólnych. Wyjątki te dotyczą w szczególności obowiązku podatkowego od usług transportowych, budowlanych, dostaw energii. Omawiane są również zasady odliczania podatku naliczonego od podatku należnego, sposoby ewidencji naliczonego i należnego VAT oraz sytuacje, gdy podatek ten stanowi koszt. Ważnym elementem wykładu jest przedstawienie ogólnej budowy deklaracji VAT 7. Dodatkowo w formie wykładu przedstawiane są wybrane przypadki rozliczania podatku od towarów i usług na przykładach liczbowych. W części praktycznej, korzystając z komputerów, studenci wprowadzają różne operacje gospodarcze z zakresu ewidencji podatku VAT, ustalają kwotę podatku odprowadzanego do Urzędu Skarbowego oraz poznają konstrukcję deklaracji wraz z jej powiązaniem z innymi elementami systemu.

Kolejny temat jest poświęcony zagadnieniom prowadzenia książki przychodów i rozchodów. Materiał omawiany w formie wykładu dotyczy funkcjonowania książki jako powszechnej formy rozliczeń podatkowych służącej do ustalania zobowiązań podatkowych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Omawiane są kolejne kolumny książki oraz zasady jej prowadzenia.

Zadaniem zajęć laboratoryjnych jest zapoznanie studentów z zasadami prowadzenia tej formy rozliczeń w środowisku informatycznym. Studenci zakładają firmę i wprowadzają kilka podstawowych dokumentów źródłowych, w szczególności dotyczących takich transakcji, jak:

- zakup środka trwałego,
- sprzedaż środka trwałego,
- likwidacja środka trwałego,
- zakup materiałów.

Po wprowadzeniu dokumentów generują podstawowe sprawozdania, np. VAT 7 i PIT 11.

Ostatni temat przed zaliczeniem dotyczy programu Płatnik. Jest on realizowany wyłącznie przy wykorzystaniu komputerów; jego celem jest zapoznanie studentów z systemem w podstawowym zakresie. Studenci wykonują takie czynności, jak:

- wprowadzenie nowego płatnika;
- założenie kartoteki ubezpieczonemu;
- wygenerowanie przykładowego dokumentu zgłoszenia ubezpieczonego – ZUS ZUA (zgłoszenie do ubezpieczenia / zgłoszenie zmiany danych osoby ubezpieczonej);
- wygenerowanie przykładowych dokumentów rozliczeniowych – ZUS DRA (deklaracja rozliczeniowa), ZUS RCA (imienny raport miesięczny o należnych składkach i wypłaconych świadczeniach).

Podstawą zaliczenia przedmiotu z części wykładowej jest test, natomiast części laboratoryjnej – odpowiedzi na pytania dotyczące obsługi poznanych programów.

STRUKTURA TEMATYCZNA ZAJĘĆ NA STUDIACH NIESTACJONARNYCH

W przypadku studiów niestacjonarnych przedmiot elektroniczna sprawozdawczość podatkowa został ograniczony wyłącznie do części wykładowej. W tym trybie nauki nie przewidziano zajęć laboratoryjnych. W związku z tym w programie zrezygnowano z tematu o charakterze praktycznym, dotyczącego programu Płatnik.

Zakres tematyczny części wykładowej jest taki jak na studiach stacjonarnych. Jednak ze względu na mniejszą liczbę godzin jest realizowany w węższym zakresie. Czas realizacji pierwszego i drugiego tematu został zmniejszony o połowę w stosunku do programu studiów stacjonarnych. Temat drugi z zakresu sprawozdawczości finansowej jest realizowany w ciągu dwóch godzin wykładowych.

Trzy pierwsze tematy są omawiane w formie klasycznego wykładu oraz prezentacji komputerowej. Kolejna jednostka tematyczna dotyczy rozliczania operacji na przełomie roku obrotowego. Pomimo braku zajęć laboratoryjnych nie zrezygnowano z tego tematu – jest on realizowany w formie zajęć warsztatowych.

Tematyka z zakresu podatku dochodowego od osób prawnych oraz podatku VAT jest realizowana w formie prezentacji komputerowej oraz zajęć warsztatowych. W części praktycznej studenci zapoznają się z deklaracjami CIT i VAT oraz z ich wypełnianiem.

Sprawozdawczość z zakresu podatkowej książki przychodów i rozchodów jest realizowana wyłącznie w formie wykładu.

Zaliczenie przedmiotu następuje podczas ostatnich zajęć w formie testu.

WYKORZYSTANIE KOMPUTERA W NAUCE SPRAWOZDAWCZOŚCI

Wykorzystanie komputera w nauce sprawozdawczości jest jedną z nowoczesnych form nauczania rachunkowości. Współczesne systemy informatyczne wspomagające rachunkowość nie ograniczają swoich funkcji tylko do zagadnień prawa bilansowego, ale umożliwiają równoczesne prowadzenie ksiąg na potrzeby prawa podatkowego, co wymaga jednak od użytkowników dodatkowych umiejętności korzystania z tych możliwości systemów lub umiejętności stosowania tych możliwości systemów. Praktyka pokazuje, że pracownicy działów księgowości często nie potrafią wykorzystać potencjału użytkowanych systemów komputerowych nie tylko z zakresu prawa podatkowego, ale również w złożonych systemach wyłącznie z zakresu prawa bilansowego. W celu dostosowania nauczania do oczekiwań praktyków rachunkowości wprowadzono na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu między innymi przedmiot elektroniczna sprawozdawczość podatkowa.

Zastosowanie komputerów w procesie nauczania sprawozdawczości zdecydowanie uatrakcyjnia przedmiot oraz przyspiesza proces nauki. Stosowane systemy komputerowe pozwalają na dokonywanie zmian w księgach rachunkowych i otrzymywanie natychmiastowych efektów tych zmian w bilansie oraz rachunku zysków i strat. Aktywizują uczestników zajęć, pozwalając na skoncentrowanie się na problemie i jego rozwiązaniu, jednocześnie eliminując stosunkowo długi czas przeliczania wpływu różnych rozwiązań na sprawozdanie finansowe.

Podczas tych zajęć studenci poznają dodatkowe funkcje systemów z zakresu Ewidencji danych podatkowych, dotyczących zagadnień podatku dochodowego od osób prawnych oraz podatku VAT. Umiejętności nabyte w tym zakresie pozwalają na automatyzację wielu prac, które w licznych jednostkach gospodarczych – mimo możliwości systemowych – są wykonywane ręcznie. Umiejętność korzystania z wbudowanej funkcji: Ewidencja danych podatkowych pozwala zautomatyzować sprawozdawczość z zakresu podatku dochodowego. Umiejętność zorganizowania ewidencji podatku VAT umożliwi automatyzację w zakresie generowania deklaracji tworzonych na potrzeby rozliczeń z podatku VAT.

LITERATURA PRZEDMIOTU

W literaturze przedmiotu nie można wskazać jednej pozycji z zakresu elektronicznej sprawozdawczości. Przedmiot ten łączy zagadnienia z zakresu prawa bilansowego, podatkowego, sprawozdawczości ZUS oraz obsługi systemów informatycznych. Polecane pozycje literaturowe to między innymi:

– Z. Luty, M. Biernacki, A. Kasperowicz, A. Mazur. 2010. Rachunkowość komputerowa. Wrocław, Wydaw. UE we Wrocławiu.

– I. Olchowicz. 2010. Rachunkowość podatkowa. Warszawa, Difin.

Na potrzeby przedmiotu wybrano prace, które są dostępne w uczelnianej bibliotece. Dodatkowo studenci mają możliwość korzystania z elektronicznych prezentacji przedstawianych podczas wykładu. Są one dostarczane w postaci pliku PDF na konta mailowe poszczególnych grup studenckich.

Obecnie jest przygotowywane opracowanie w formie podręcznika akademickiego pt. „Rachunkowość komputerowa. Sprawozdawczość elektroniczna”, które będzie wydane w 2012 roku przez Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu; autorami są R. Kowalak, A. Kasperowicz i M. Biernacki.

PODSUMOWANIE

Według opinii studentów przedmiot elektroniczna sprawozdawczość podatkowa jest ciekawym uzupełnieniem programu zajęć w ramach specjalności rachunkowość i podatki. Od momentu wprowadzenia do programu studiów jest on realizowany w każdym roku akademickim.

Stwarza on studentom możliwość poznania:

- zasad prowadzenia ksiąg przy użyciu komputera;
- wszystkich elementów sprawozdania finansowego wraz z możliwością ich automatycznego generowania z systemu informatycznego, jakim jest Symfonia Finanse i Księgowość;
- zasad funkcjonowania podatkowej książki przychodów i rozchodów w środowisku informatycznym Symfonia Mała Księgowość;
- programu Płatnik;
- możliwości wykorzystania programu Symfonia Finanse i Księgowość do tworzenia deklaracji CIT oraz VAT.

PIŚMIENNICTWO

Analiza sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstwa. 2009. Red. W. Skoczyłtas. Warszawa, Wydaw. SKwP.

Olchowicz I. 2009. Rachunkowość podatkowa. Vademecum rachunkowości. Warszawa, Wydaw. Difin.

Rachunkowość finansowa i podatkowa. 2010. Red. T. Cebrowska. Warszawa, Wydaw. PWN.

Sprawozdanie finansowe bez tajemnic. 2003. Red. G. Świdorska. Warszawa, Wydaw. Difin.

Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych. DzU z 2011 r., nr 74, poz. 397.

Ustawa z 29 września 1994 roku o rachunkowości. DzU z 2009 r., nr 152, poz. 1223.

Ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. DzU z 2009 r., nr 205, poz. 1585 z późn. zm.